

ימי עזרא ממה שדרשו פ' אין בין המורה ויקראו בספר תורת אלקים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פסוק טעמים ואמרי להלן המסורות ע"כ והוא דההראיתם באמרו שהמובן מן הדברים הנזכרים איננו לא שכאשר עזרא וחבריו קראו את התורה לישראל תרגומה להם על פה בארמי שהיה אז לשונם והיו כפסיקי בקריאתן בין פסוק לפסוק כפי המקובל אצלם כמשה לא שהיו להם הטעמים אשר בידינו ועל הקסתי אשר במכלול שלו סוף בנין התפעל כתב שאין להחליף התנועות אשר נתנו למשה מסיני אחרי שמצאנו לו שם בבנין נפעל מתקני הנקוד שמו הפרש וכו' אמר שיאות להבין כי כונתו בתנועות אשר זכר היא ההברות לא הנקודות עצמן ובעל ספר הסמך ובעל ספר הורית הקורא ור' משה הנקרא אמרו שנתנו עם התורה בסיני אלא ששכחום וחזר עזרא ויסדר והוא דחה סברתם באמרו כי ספר התור שכתב משה היה בלי שום נקוד וטעם ושהחכם א"ע בספר צחות שם קצת ספק אם הטעמים הושמו בימי עזרא ואולם שם וגם בספר מאנים נראה יותר נוסח לומר שהיו אנשי אחר עזרא וכן בעל ספר צח שפתיס והכור מאמר ג' ע"ס מה שאמרו כי ההברה והקריאה הנכונה נמסרה מסיני נראה מדבריהם כי הנקודות והטעמים שהם לסימן בעלמא לא הושמו עד אחריו כן מאיה שהיה יחיד או רבים כי לא פורש אם האמינו היות משימם עזרא או זולתו אחריו ובעקבות הדעות הנז' הוא בחר כתב את סברתו שלא הושמו עד אחר חתימת הגמרא והגדולה שבקריאתו כי לא נמצא בכל דברי ר"ל בגמרא ובהגדות ומדרשו על שום נקודה או טעם לא זכר ולא רמז ופרש כי אמרם ל' יש אם לסקר ולמסורת וכן אמרם פ' דמגלה כל פסוק דלא פסקיה מרעה לא פסקין ליה הכונה על מה שהיו לומדין על פה כפי קבלתם ושם נמצאו הטעמים והנקודות מאז לא היה רבו של יואב נהרנפ' דבתרא על הפרש זכר לזכר והיות שמות כלן תרגום כגון צריסנול מלא פוס מפ' וכו' יורה שלא נתנו ממש כ' מה ענין ארמי אצל הר סיני ובעלל הוא מאמין שבכל דור ודור למדו הקריאה הנכונה מצד ההרגל בלי נקודות וטעמים כמו שאמר על קריאת ספריהם הכלדיים שבאו בימי מאת הכרטיס יאלי אל האפפיור ליאוני עד אחר חתימת הגמרא בימי בעלי המסורת היינו אנשי טבריא הנקראים מאד במקרא וצחי הלשון מכל שאר היהודים כאשר העיד עליהם ר' יונה המדקדק והם היו שתקנום על הסדר וע"ז שזות הנקודות והטעמים נשתנה אח"כ ברצון חכמי הדורות כי יש קורא לחיך שבר ולחולם מלא פוס ודכותיהו עד כאן תורף דבריו ואמנם לדעתי כפי מה שאמרם ז"ל מפורש זה תרגום ר"ל שכתבו להם התרגום בספרים המפורסמים או אליהם כמו שהוכחנו בפרקינן הקודמים היות להם חזירה כתובה בלשון תרגום כן יתר מאמרם הנז' וכן שצינו להם הטעמים המפסיקים ועוד כי מאמר גררים ה' נמצאנו ג' בירושלמי דמס' כפי הנסוח הזה ויקראו וכו' ושום שכל לו הטעמים ויבינו במקרא זה המסורת ויא' אלו ראשי הפסוקים ובב' סוף פרשת לו' אמרו ושום שכל אלו הטעמים ויבינו במקרא אלו ראשי הפסוקים ד' הונא אמר אלו ההכרעות והראיות ד' רבן דקסרין אמרי מיכל למסורת ע"כ ואין ספק כי הלשונות האלה שאמרו לו הטעמים אלו ההכרעות והראיות הם משי' יותר להאמין שזנתם ל' היא על צורת הטעמים ממש לא על ההברה לברה כ' כ' בהקדמתן ארוניהו למקרא הגדולה תמצא היותו מוכיח סכמה בקריאת שהגמרא והמסורה חולקית בהרבה מקומות על החסר והמלא כגון מעבירים מעבירים פלגשים פלגשים מוזהר מוזהר ודכותיהו עד שהוא מעיר הספק אליבא דמאן נכתוב ספרי תורתנו ועם היות כי לפוסריהטא נראה להכריע שיש לנו להחזיק בדרך הגמרא המקובלת

אמרי בינה פרק נ ט

המקובלת עלינו הנה הוא זוכר מקומו מן שני התיירים הגדולים רש' ובעל התוס' שהם נשעני על המסרה נוד הגמרא וזה למען שאמן כי המסרה מקובלת מאנשי כה כאסרו או המסורות וא"כ כמו שהמסורת ההוא אין כונתן שאמרוהו על פה אבל בכתב כן הטעמים וההכרעות ויתר הדברים שזכור ודאי הוא שבכתב נאמרו אך בלעד' ההשגות האלה שזכרנו אחרי שהוא ר' איא עצמו חציע בראשונה ואמר מי שיוכיח היתדעתי זאת נוד דעת רבותינו יבוסל רצוני מפני רצונם נאמר לו מי יגלה עפר מעיניך בחור מעם כי עס היות שבזמנו לא נדפסו ספרי המקובלים אשר ניכור באופן שהתנצלותו מכזארת הלא כהיום הזה ברוך אלקים עין רואה ואין שומעת כל הבהיר והזהיר והתיקונין ומערכת האלהות (אשר יצאו החוצה מפעולות ר' נחניא בן הקנא ורש"י וסיעתו לפני חבור המשנה) המפיקים מזן אל קן אמרות טהורות על הנקודות והטעמים בצורותן ושמותן ככל אשר נודע מהמה ראה רבי כח"פ בשלח והחייט במערכת השמות שהביאו בשם הבהיר זה המאמר דמין נקודתא באתותא דאורייתא דמשה כנשמתא דח"י כגופא דאנשי ובוזהר שיר השירים לית לכל אתוון רשד לנשלא להאי סטרא ולהאי סטרא בר בנקרי אתוון כלוה כגופא בלא נפשא כד אתין נקדי' הא גופא אתקיים בקיומיה ובהקדמת ספר התיקונין טעמי אינון נשמתין ונקודין רוחין ואתוון נפשין אילין מתנהיגין בתר אילין וכי' עד כי גבוה מעל גבוה ואח' נקודות וטעמים או שזכור אינם לא ההכרות וההפסקות אשר נלמוד על פה הא חזי בספר התיקוני' הנו' כי בן יתר חלקיו תקונא חמישאה ותקונא תמני כד' וכן זוהר בראשית פסוק ויקרא אלקים לאור ופסוק ויאמר אלקים נעשה אדם וזוהר דפוס קר' כמנה פסוק והאדם ידע' כי מזה ומזה הם כתובים שמות הנקודות והטעמים כלן בצורתן אשר אצלנו לא אחת ולא שתי' וכפרט בשם ספר האידרא וצניעותא דספרא כפי מה שהביא ס' ג' כ החייט על מערכת האלקות פ' מערכת השמות ואמר שהאותיות באו מספירת הבינה והנקודות מהחכמה והטעמים מהכתר ככל הכתוב שמה הרי כי דעת הבחור הנו' מכזאר הנטולי' ע' יש לנו ידים מוכיחות שהנקודות והטעמים למיניהם נמצאו לא בלכר קודם חתימת הגמרא אבל גם לפני חבור המשנה והוא עצמו אם עמנו עמד היום אמור יאמר נעניתי' גם דעות האומרים שהנקודות לאותיות לשוננו חקרוש שהוא העברי נחחדש בסיני או כימי עזרא ושקודם לכן לא היו ולא נבראו נראה לקוצר דעת' כי הכל מה' וזה יתאמת בהיקש ההפוש כי הנה כאשר נחקר על כל יתר הלשונות הנודעות נמצא שיש לאותיותיהן סימני הקולות וההברות אם אותיות ממש כפי הנודע בלשון האיטלקי והרומי והיוני בארצותינו וכן הארמ' עיקר והפרס' אינו כפי מה שראיתי בספר מבוא הלשונות לאח טיטליו הנו' או נקודות וקוים או ציונים למעלה ולמטה ובאמצע כלשון העברי תחלה והעבר' והארמ' אחריו אשר נשתבשו הימנו ובמין השני הזה היה נקל' א העם המלומדי' בו להשמיט פ' עמים רבות את הנקודות והציונים הנו' לא שהם בטבע נהיו בלתי' הלא ראיתי ויראה כל דוצה בספר המבוא הנו' שיש לארמ' ולעבר' נקודות וציונים כפי מה שנהגו בעלי הלשונות ההמה' ומן הדין כהיותן מתרמות כעבר' ולקוחות הימנו נמצאנו למדין מהן עליו שגם הוא היו לו הנקודות מני קדם ואולם אין לנו לגוד אומר על המסודר ממה שנראהו ויצא מן הסדר ועל העצמי ממה שהוא בקרי' כי איך יתישב בשכל שאדם הראשון אשר המציא את האותיות לחבור חסלות הנאותות בלשון הקדש לא המציא אופנים וסימנים א' הקור' להבדיל ולחכיר בין שלמה לשלמה ושלמה ושלמה וכדומה הנה כי כן אותיות כל לשון סודרל להקרא שיתן סימני תברותיהן אם באותיות קליות או בנקודות וקוים וציונים כאמור אמת

כי אחר כן הלשונות אשר סימניהן נקודות וקנים ונקל להם מצד ההדגל והבנת הענין לקרוא בלי הסימנים ההם ישמיתו אותם לפעמים וז'ל' בסקום הצורך כמו ש'אנו עושים בקצת דברינו אלה אשר במלות המסופקות גטיל הנקודות לאותיות למען תקראנה ביושר וס'רעה אשר כתב את התורה בלי סימני הקולות עם מה שיזכר לנפול בקצת הדברים ספק טעם גדול היה לו בזה כי רצה שלא יתבונן האדם במצותיהם רק עם המסורת על פה כמו שכתב החכם כוורי מאמר ב'ובקד'הואל'משה גם בקריאה הפשוטה שנתחיל ממנו מצורף למה שנידע כי שבעים פנים לתורה כש בהיות מה שכתב הרמב"ן ז"ל בהקדמת פירושו לתורה ז"ל יש בידנו קבלה של אמת כי התורה כלה שמימיו של הקב"ה שהתחייבות מתחלקות לשמות בענין אחר וכו' ובפרט השם הנכבד והנורא כל מקבלי האמת הורוהויותי מסוגל באיפני קריאות רבות.

ואם הונבלו דבריה לאופן קריאה אחת הלא כל יתר הקריאות תמצאנה נדרות מפניה' עד כי דרך מליצה יצדק על זה אמרם פ'שתי' הלחם פעמים שנטולה של תורה והו'סודה ש'נא'י'שר בתך ששברת' אולם לא בכל ואת נכח'ש' כי גם מהעת ההיא נכתבו הנקודות למיניהם בקצת הספרים ככל הצורך ובפרט על האכנים כדבר בעל הסמך ש'נא' וכתבת' ו'באר' היטב אשר בלתי הנקוד לא היה הקורא מכנים ומי'בארם' לו שם על שפת הנחל' ויה' בהתח'י'ישראל' לדבר גם בין ההמון בלשונם הקדוש עד חרבן ראשון כמו שזכרנו בפ' הקורס' וכ'ש בעובם אז התורה וקריאתה יזכר שנשתכחו נקודותיה עד שבא עזרא ובהשיבו אליה את התורה כתובה בלשון העברי אשר בגלות בכל הוא והתורה נשתכת מן ההמון כאמור החזיר גם כן נקודותיה' ועז'ו בהתמידים כל ימי בית שני להב' עוד בלשון הארמי גם בדברי התורה כמו שהזכרנו היו הנקודות ההם הליך וחסור ובלתי נודעים כי אם למעטים ובפרט חכמי האמת שזכרנו.

כאופן שאין להתפלא אם על קצת מלות נפל ספק לקצתם כההיא רישמעל' אחי' היאך אתה קורא כי טובים הורד'ו'כו' ור'אלעזר' בן ערך ראיך תלמודיה פ'השואל מאין חוון הנקודות נפרץ קרא החדש היה לכם' כמו שה'נ'כ' אפשר ליואב בימי בית ראשון הסתפקו פ'קדבתרא בקריאת תמחה את וכו' עד כי אחרי'הת'מית' הומרא (כמו שכתב הבחור) חכמי טבריא או זולתם אשר ידעו ראו כי טוב לעשות על אופני הקריאה הנכונה מעין הגדלים שעשו ישיבת בכל בתחית'ה' הומרא ור'הלל' ובית דעו' בא' על תקוני' המועדי' כפי מה שזכרנו בקצת פרקי' אלה' כי סאת'ה' היתה נסבה טובה בהמלתו על שאריתו לתת לנו בתורתו ומצותיו משען ומשענה עד בוא עת דורים שיקים את סכת דוד הנופלת.

ואולם על העדות אשר הביא הבחור הנוסח'ה'מסרית'פריטי' יאכי' שהיו קוראין ספר ולשון ארמי בלי נקוד וטעם דע כי פלמוני' בעל הדקדוק הארמי שזכרתי כונן דבריו בהקדמתו שם להכחיש היות לשון הכרטי' יאכנו ארמי בשום אופן כי אמר דע שיש הורו אחת מזרחית בקצה האכ"יאה רחוקה מאד ובלתי נגבלת בחצי הכדור אשר לנו' ואתרת' דרוסית באפ'ריקה' אשר במזרח'ה'ים סוף סמוכה לארצ'ביאה פ'ליצי' אך רצועת ארץ הערב בנתיים' ובצפונה'ה' היא סמוכה למצרים' ובמערבה' לארץ' כוש' והממלכה הזאת חרתבה במאה מאד היא לפריטי' יאכנו' ומי יודע אם הם ז'ל' על הכתיב מהו ועד כושמר אמר חרא ומר חרא בדבר שתי' אלה הארצות והורולא פליגי' ושם הוא חכם צייר אותיותיהם והראה איך בנקודות הם נוטים לדרכי' כתיבנו היינו כי בשומם נקודה מימין האות באמצע עיב' היתה שורק' ואם הנקודה מהיה בצד האות למטה היא חירק' ואם למעלה חולס' וכן על הדרגים האלה יש להם כל סימני הקריאה' על'ן בתיבתם נקראו לאחור ולא לפנים כאותה של איטליאה' ועוד.

אמרי בינה פרק נט

תראה להם שם צורות אותיות מיוחדות אשר בלי נקוד אחר מבחינת הצורה לבד יודע היחזק
נקראות וז' קמץ וז' חולם וכדומה. ובכן הנם עונות סך מאה וספריהם הנכתבים בצורות הלא
הם שיקראו בלי נקוד רק לסימן האות הנכלע ישימו נקודה תחתיה
ובין קצת מלות שכתב שם למופת עם העכרי והא"י לעומתן יקר
בעיני להראותך זאת אמולאכה. כי מה שהעכרי יאמר לך והארמי

תראה

אלקה הוא פריטי יאנו יאמר אמולאכה דהיינו לדעתי מולך שקוץ כה לא מו א
בני עמון. כש שמצאנו פרק הערל ופ תפלת השחר יהודה הנדואה גר עמוני. ובאמת כפי
הדברים שכתב שם יש להם קצת מלות נוטות לעברי אולארמי. אך מעשים הלא תראה
פסוק זה שהביא בכתבם וכלשונם חניי לקים כי אליך קראתי כל היום שמח נפש עבדך אין
בעשרת הטלות האלה רק שחם הנוטות בקצת לעברי היינו כל שהם יאמרו כלו ונפש
שחם אומרים נפשיקא אך בכל שאריתן אין שום דמיון וערך. ובכלל מדבריו הנראין לעין
התברר שהבחור חנו' כחש לנו באמרו היות לשונם וכתביתן של אלה ארמית וכן אגב אורחין
שמענו טעם היותם לפעמים קוראים בלי נקוד וטעם וכי אדרכא יש לחם נקודות כעין שלנו.
והנה כל זה הוא על הנקודות המוכרות בלמוד הקריאה הנכונה ובפרט למתחילים בה.
אפס הטעמים שאינם אלא פרפראות להבנת הענינים ובלא דור נגד השכחה. איני
מוחלש שהיו קרמונים כהנה. אבל אפשר שנתחדשו בדור מן הדורות מתי שהיה מלפנינו.
ואתה תדחה דבר בעלי התוספ' בסוף מגלה שהקרמונים היו נוחזין הניגות גם למשניות לעזר
אל הזכירה. ואני בשכבר הימים אשר עבר זקוק קצת ספרים על ידי ראיתי שניספריהם מהם
קרמונים מת' שנה עם הנקודות וטעמים מפסיקים. גם באם הלמודים בולג' יאראיתי נצרי
מלמד להרבה תלמידים חכמת ההגדרה שהיה מומר עם בקולרם המספרים המוכים זה על
זה אשר מן הצורך לדעתם על פה. ופעם בפעם היה מכה בפטיש על סדן אחד להיותו כנסיון
או אצלי נמר מלאכה לקבוע הזריות ההנה כמות. ואמת כי בר אותנו המקובלים מ'חסים גם
לחם סודות כאסור יתכן שנתקבלו מסיני כי אם היו אחרי כן המצאת מי משלנו ה'ודע מהשבו'
אדם אם המה הכל. הרי כי לפי דרכנו זה כל דברי החכמים אשר הוצעו בראש הפרק יצדקו
יחדו שהנקודות נתנו מסיני ובימי עזרא ואחר חתימת הנמרא היינו שנראו בהתחדש או
אחרי השתכחם או התכלבלם ביד ההמון כאילו היום ההוא נתנו. וגם יצדק עמהם מה שנראה
לנו היותן מסודרות עם איתיות הכתב מימי בראשית והכל תמיד ע"ד שכחם וחזרו ויסרום
כדבר החכ' בעל נסיון יש דבר שיאמר ראה זה חרש הוא כבר היה לעולם אשר היו מלפנינו.
וכאשר קריאת השמות בלי רות הקרש הוא דבר בחי' וכדבר החכם גאלינו במאה מקומות
מספריו אין קפידא עליהם רק על הענינים שנרצה במ'. לא יקשה בעינינו אם בהשתנות
הגלילות והמלמדים הנקודה שתקרא אצל חכם אחד תירק יקראנה וזולתו שבר. והמלא פום
חולם ודכותיו. הלא נראה גם בדרכי הרקדוק ואף בשרשים השניים הפרש בין חכמי ספרד
וצרפת ועכו הכל הולך אל תחום אחד ודבריהם במאני המליצות והשירים ישאו יחד.
ואמנה מה שראיתי אל המעתיק לנצרים נאות לקצת הדרוש הזה לא אחדל מדבר אליך
נשען על כי תשמע האמת ממי שנידנו. והוא כי בהקדמתי לספר שמו' כתב
הל. הנה היות ליהודים כב אותיות יתברר ג' מלשון הסור' יאני והארמיים אשר הוא קרוב
מאד ללשונם. כי כן נמצאנו גם להם כב אותיות שוות בקולן לאשר ישנן ליהודים עם כי
בצורתן נפרדו. וכן השמרונים שהם חכותיים כותבין תורת משה במספר האותיות הנזכר אך
בצורות

בצורתן ונקודותיהן נבדלו. וכן הנודע הוא שעורא הסופר אחרי הננות הבית בימיו רובל מצא צורת כתב אחר שהוא הנהוג כיום ליהודים כי עד זמנו כתב היהודים והשמרונים היה אחד בעינו ובקצת ספרי היונים עוד היום נמצא שם בן אותיות מן הכתב הראשון שזכרנו. ע"כ שם ובאנחנו למריללה כתב כי לקצת דמיון אשר ליור ולהא בכתיבה השמרנית אל הפא והער היוניות היו קצתם הרואים את השם בספרי היונים באותיות השמרניות כנו קורין אותו פ'פ. ע"כ. כי הנה ליונים מין כתיבה אחת שתמונת האות פ' היא זאת x אשר צורתו נוטה ליור העברי כנראה לשעלה פנ"ו. ואם תסתכל במה שכחב ההגמון איכנוכינו במהדורתו פרשת הסנה תבין דעתו למה ששלש האותיות הקדושות לא היו כותבין רק ה"ור וזה"א פעמים. והנה באגרת המעתיק הנו לעמיתו אינאגריאו לענין מלת ויבא יעקב שלם אשר אצל קצתם נקרא שלים כתב וזל א' חחוש אם יש קורא' שלם ויש קורא שלים כי היהודים מעט הוא שינהו סימנים קוליים לאותיות ובכן זה אימר בכה וזה בכה נהרא נהרא ופ'שטיה 'ע"כ.

ולכל הפנים מסקמותיו אלה יצא שהנקודות הקוליות היו באמת נמצאות גם לפני זמנו שלא כדעת הבחור הנו אך נהוגות מעט. וכן אתה רואה כי הן הכתב העברי הן השמרוני יש להם בטבעם סימנים קוליים אסנקודות או קוים או ציונים עם שצורותן נבדלות כנראה ג' בספר מבוא הלשונות שזכרנו. ואפילו הכי ראינו למעלה שהמלות המפותחנות על שקל הקדש היינו ירושלימה קדושה שקל ישראל אין להם שום נקוד או קו באותו המטבע. הרי כי כרוב הפעמים היו סומכים על המבין מצד ההרגל ולפעמים ג' היו כותבין האותיות בנקודותיהן. וכבר הנה היה כמו כן נעשה בכתיב הקדש עם המצא גם מן העת ההיא ומאז נקודות וקוים קוליי' לאותיות האשוריות אשר לנו. גם זו ראיתי להודיע קורא משיכל טרם נצא מן הדרוש הלוי הלשון שהביא הבחור הנו בשם הכוזרי מאמר ג' והוא שמו שבע המלכים והטעמים אותות לתנועות ההם אשר העתיקום בקבלה משה. בנוסח קדמון כתוב יד ראיתי אנשים אשר העתיקום משה. באופן שנוטה יותר להבין כי דעתו הוא שהנקודות והטעמים הנו הם אשר נעחקו משה לא התכונות בלבד. והחכם יוסף לקח.

על השירים המוזכרים כלסון הקדש.

פרק ס

והנה מרי דברי כלשונו הקדש ואותיותיו ותנועותיו יקר בעיני לגעת ג' בצנור השירים המוזכרים בו חדשים גם ישנים כפי מה שהמה. ואומר כי החכם האלקי בעל ספר הכוזר קרוב לסוף מאמרו השני בחראיתו את מעלת לשונו הנזכר על כל יתר הלשונות מקבלה וסברא כנראה לו שמה נזר אומר כי השירים אשר ישתדלו קצת חכמינו האחרונים להדר אותם בחבור הננוים כמה שיעשום שקוליה התנועות שלמות ובלתי שלמות לסיניהם ככל הדיוע אינם מטבע הלשון העברי אבל מן הערבי. כי אדרבא העברי ירחיק מעליו כאשר חבורו הטבעי הוא הנקנה לו מאת הטעם המוריעל הענינים ושהנחשב אצל החכמים הנזכרים חבור מצד שקלי התנועות כאמור איננו אליו כי אם מחלוקת ככל מה שהארין במקומו שזכרנו. ולדעתו היה נוטה ג' החכם רון יצחק בפרוש אשירה נא לירידי. כי אמר איך כלשונו הקדש נמצא ג' מיני שירים. האחד שירים שקולים בתנועות וחרוים הנהוג כיום אצלנו לא מטעם כתבי הקדש אבל לקוח משירי הישמעאלים גם משוכח מהמה. וחשני שירים אשר יבדלו מיתר הכתובים לא מצד המלות עצמם ושום בחינה שבחם אבל